

Beckett on film

Astfel se intitulează, extrem de simplu, coproducția realizată de Channel 4 International, RTE și Irish Film Board, și prezentată în premieră mondială la cea de a 25-a ediție a Festivalului Internațional de Film de la Toronto, ca un omagiu adus înruderii celor două arte-surori.

Din perspectiva timpului, se poate afirma limpede că dramaturgul Samuel Beckett a contribuit semnificativ și la promovarea unei moderne estetici a filmului, alături de un Alain Resnais sau Michelangelo Antonioni. De la bun început s-au remarcat similitudinile dintre personajele dramaturgiei beckettienne și arta marilor comici ai ecranului: Chaplin, Laurel și Hardy, dar, în special, Buster Keaton. S-a spus chiar că **Așteptându-l pe Godot** i-ar fi fost inspirat de un film din 1949, **The Lovable Cheat/Escrocul simpatic**, pe care regizorul Richard Oswald și scenaristul Edward Lewis îl realizaseră plecând de la **Mercadet** al lui Balzac și în care „omul care nu râde niciodată” interpreta un individ ce-și aștepta fără succes partenerul și se numea – coincidentă – Godeaux. N-a mai fost o pură coincidență că, în 1965, Alan Schneider – regizor american extrem de apropiat de dramaturgul căruia i-a montat majoritatea pieselor – a materializat în **Film** un scenariu scris special pentru „chipul de piatră” al actorului care avea să moară un an mai târziu. În 1979 se va turna și un *remake* în regia lui David Rayner Clark, cu Max Wall și Patricia Hayes, interpreți de teatru beckettian, care și-au verificat și pe ecran capacitatea de a da viață artistică echivocei parabole despre un sărman bătrân ce se presupune că luptă împotriva propriei insignifiante.

În seria lansată acum, cineastul canadian Atom Egoyan a ales **Ultima bandă a lui Krapp**, solicitându-l pe John Hurt, care jucase rolul pe scena londoneză în 1999, să accepte să ia lucrul de la capăt. Cunoscut pentru spiritul său de stilist nonconformist Egoyan desfășoară un veritabil tur de forță într-o aparent academică montare, izbutind ceea ce Beckett își dorea cel mai mult: armonizarea „imaginii”, adică a temelor și subtemelor, cu ritmica interioară a tăcerilor. Asemănarea fizică frapantă a

interpretului cu scriitorul sporește caracterul autobiografic subiacent al piesei de un proverbial nihilism nostalgic: drama benzilor de magnetofon teaurizând memoria – „acest monstru cu două capete: damnarea și salvarea”.

Patricia Rozema a riscat o versiune cinematografică la **O, ce zile frumoase!**, filmată în Insulele Canare, folosindu-se de cadre statice lungi de peste cinci minute și conducându-i pe actorii Rosaleen Lineham și Richard Johnston spre un sentimentalism exacerbat, o parodie a dragostei, a mariajului, în care ritualurile cazaniere au fost reduse la absurd.

Conor McPherson a preferat pentru **Sfârșit de partidă** stilizarea într-o lectură paroxistică, plasată în momentul în care totul a fost aruncat peste bord și nu mai există decât truda silnică a ipocriziei, manipularea emoțională și teroarea morții. L-au sprijinit în această viziune sumbră interpreții – Michael Gambon (Hamm) și David Thewlis (Clov), tandemul diavolesc, Charles Simon (Nagg) și Jean Anderson (Nell), teribilul cuplu decrepit –, jucând într-un spațiu strict delimitat, departe de lumea privită prin telescop.

Iluzoria fugă de moarte și-a propus să o illustreze Karel Reisz împreună cu actorul Sean Foley abordând **Joc fără cuvinte**, oglindă a frustrărilor, a existenței repetitive, rutiniere.

Interesat de asocierea simbolică dintre un orb cântând la vioară și un infirm în cărucior, Kieran J. Walsh a filmat cu David Kelly (A) și Milo O'Shea (B) **Schiță pentru teatru I** – alegorie a unei posibile asocieri întru supraviețuire.

O distribuție de elită a fost selectată de către regizorul-dramaturg David Mamet pentru **Catastrofa**, singura operă beckettiană de atitudine politică declarată, împotriva oprimării, și a arestării lui Vaclav Havel. Sir John Gielgud este Protagonistul, Harold Pinter – Regizorul, iar Rebecca Pidgeon, Asistentă.

Sir Richard Eyre s-a oprit asupra unui text, **Rockaby**, mai puțin cunoscut, o posibilă replică, din perspectivă feminină, la **Ultima bandă**; angajată în tentativa de „căutare a unui suflet” (sortită eșecului) – actrița Penelope Wilton.

Damien O'Donnell a ales **Ce? Unde?**

– parabolă a trecerii inexorabile a timpului, sugerată de acțiunile ciclice ale unor personaje ce se interoghează fără încetare asupra unei crime nenumite. Cei patru la număr, Bam, Bem, Bim, Bom, sunt interpretați alternativ, cu o solemnitate imper-turbabilă, de către Sean McGinley și Gary Lewis.

Controversată avea să fie ecranizarea ultimei scrieri beckettienne, **Eu nu** (1972), la care Neil Jordan a modificat parametrii scenici, renunțând la silueta ce observă totul din umbră, și s-a concentrat asupra personajului feminin. Interpreta Julianne Moore

John Hurt în *Ultima bandă...*

își face apariția în cadru și se așază pe un fel de scaun de tortură din lemn, prevăzut cu chingi, lăsându-și la vedere doar gura. Evident, mijloacele cinematografice specifice – plan-de-taliu, posibilitatea de a varia unghiul și, nu în ultimul rând, eclerajul – i-au permis cineastului să transforme acest organ al corpului omenesc într-un element de sine-stătător, care debitează cuvinte dezarticulate, fraze fără obiect, devenind un soi de conștiință viscerală, infraumană. Acum nu „creierul” delirează de unul singur, ci pur și simplu orificiul bucal. S-a îndeplinit, de astă dată, dezideratul autorului, care susținea că el creează „ceva” și nu este interesat să relateze „despre ceva”.

Irina Coroiu